

6 – Na Viničkách

Kámen z geologického hlediska

Není kámen jako kámen

Slovo kámen je naprosto obecně používáno, ale zamysleme se nad tím, jak různorodé pojmy slovo kámen ukrývá. Je to:

- pevný úlomek jakékoli horniny, stejně jako
- skála, nebo
- drahokam, či
- hrací kámen (šachy, dáma, domino).

Slovo kámen je velmi obecné a nedotýká se materiálu, kterým je tvořen (až na drahokam, avšak i zde je mnoho možností).

Kámen je lidmi využíván již od dávnověku. Nejprve to byla zbraň a nástroj, teprve v pozdější době, kdy se lidé usadili, začali kámen používat i na stavby. Nejprve v podobě, v jaké jej našli, ale časem jej začali upravovat. Tehdy zjistili, že různé kameny jsou různé pevné, různě se lámou, stírají, upravovali – že tento kámen je vhodný pro to a tamten zase pro něco jiného. A kameny různých vlastností bylo nutno odlišně pojmenovat.

Názvoslovní hornin, jak je známe dnes je však velmi mladá a vzniklo až v 19. a 20. století. Některé názvy jsou vytvořeny podle vlastností (kvárcit – hornina z křemene), jiné podle vzhledu (rohovec) nebo podle místa výskytu horniny (polzeň podle Ploučnice). Opravdu starých názvů hornin je málo, např. syenit, mramor nebo nefrit.

Jednoznačný typ říčanské žuly

Slovo žula vzniklo podle jazykovědců z německého „Sohle“ (starší tvary sola, sole, sol – „podšev, spodek rohož“, které samo nejspíše pochází z latinského solea – „podšev, sandál“). Tímto slovem němečtí havlíci jmenovali také tvrdé dno dolů a s tímto významem přišlo německé Sohle (vyšl. zohle) do české mluvy hornické (zejména v Kutné Hoře je náležá v 15. a 16. století ve znění žuol, žuola, žůla, žula)* (Naše řeč 9, volume 7/1923).

Právě žula je jedním z často používaných kamenů. Z petrologického hlediska je to hlubinná vyvřelá

hornina tvořená základními minerály – živci, křemenem a slídou. Živce mají proměnlivé složení s různým zastoupením draslíku, sodíku a vápníku. Sodno-draselné živce označujeme jako alkalické (mikroklin, ortoklas) a sodno-vápenaté jako plagioklasy (sem patří labradorit s měnivou hrou barev). Název žula je vyhrazen pro horninu, v níž převažuje obsah alkalických živců (ortoklas, mikroklin) nad plagioklasy. Horniny stejného složení, ale s vyšším obsahem plagioklasů se nazývají granodiorit, diorit, gabbro.

Podle průměrného mineralogického složení obsahuje říčanská žula 34% plagioklasů a 28% alkalických živců. Petrologicky správné pojmenování by tedy znělo granodiorit. Pro přehlednost označení horniny budeme dále používat zvyklý název říčanská žula.

Podlejší typ říčanské žuly

Žula je klasický kámen používaný především pro stavební práce – je pevná a trvanlivá. Z hlediska těžby je dobře stípatelná. To ji předurčuje pro výrobu kostek, obrubníků, soklového kamene, schodů, ale i pro řezání na desky a jejich následné leštění. S leštěnou žulou se setkáváme v interiérech staveb, ať již jako s obkladovým materiálem na stěnách (bývají i na fasádách), podlahou, nebo deskou stolu, či parapety na oknech.

Říčanský žulový masiv

Protože je příroda mnohotvárná, nejsou ani ložiska žuly ve světě či u nás rozmístěna rovnoměrně. Zde v okolí Mukačova se nacházíme na jedné z lokalit

Široký balvan světlé žuly propáklivý na počátku bažského náhonu

Chůze a jízda po lesních cestách je na vlastní nebezpečí uživatelů komunikací. Povinnost zohlednit objektivní riziko (stav a povaha vozovky) je povinností uživatelů lesních cest. - V části trasy vedené po lesních cestách není udržitelná celoroční sjízdnost a schůdnost. - V části trasy vedené po lesních cestách může být nutné opravy dočasné zakázat vstup chůze a jízdy je v tom případě zakázáno.

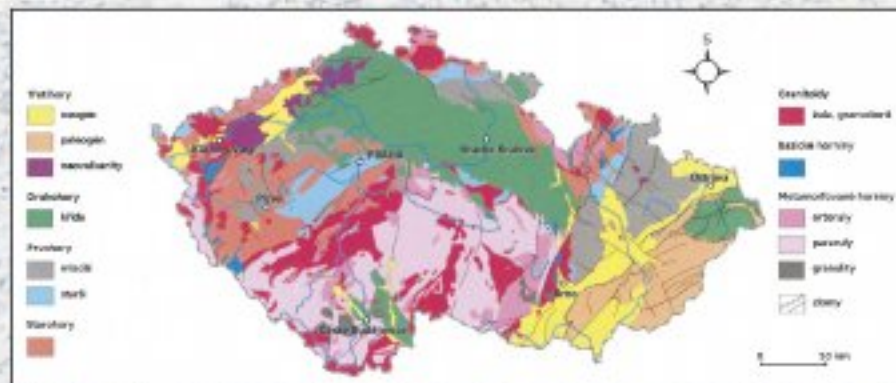
- zakázáno chůze
- zakázáno jízdy do porostu
- zakázáno značkování
- zakázáno ručení zvířete
- zakázáno táboření
- zakázáno sběr rostlin
- zakázáno vstup mimo trasu

v ČR, kde se žula vyskytuje. Jsme na severním okraji středoevropského žulového masivu (plutonu). Těleso o přibližné délce 170 km, šířce 30 km a ploše kolem 3200 km² sahá od Pláně na severu až k hranicím Rakouska na jihu. Radiometrickým měřením bylo zjištěno, že středoevropský pluton je starý 355 až 335 milionů let, což odpovídá prvohorám – době, kdy na Kladensku, Plzeňsku a Opatovsku rostly plavuně a přesličky, ze kterých vzniklo černé uhlí.

Žula je zde uložena jen mělce pod povrchem a tak v těchto příhodných podmínkách vznikla ve zdejší oblasti řada lomů, které dodávaly kámen pro stavby do blízkého i vzdálenějšího okolí. Do současné doby se nám dochovalo v různém stavu na 20 lomů či jejich pozůstatků. Zatopených nebo zasypávaných lomů jámových, ve kterých se těžilo do hloubky i lomů stěnových, kde se z okolního terénu těžba zakusovala do kopce zanechávající po sobě působivé skalní stěny. V provozu je dnes jen jediný – Novákův lom na Horce v Žemovce.

Další lomy ve středoevropském plutonu jsou například Mrač, Peceraď, Horní Požáry, Vahlovice u Blatné.

Dalšími známými ložisky žuly v ČR jsou v Jeseníkách Žulová (slezská žula), na Českomoravské vysočině Mrákotín, na Liberecku Ruprechtice (liberecká žula).

Geologická mapa České republiky

Partneři projektu

Obec Loučovice

Obec Mukačovo

Obec Struhalov

Obec Svojetice

Mukačovsko

Mukačovsko, občanské sdružení pro Mukačov, Srbín a Žemovku

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA